

BUSCHMANN FERENCZ
FÉLSZÁZADOS ÖRÖMÜNNEPE

BUSCHMANN F. KÖNYVNYOMDÁJA BUDAPESTEN

BUSCHMANN FERENCZ ÉLETRAJZA

Öröm derüljön ősz fejedre
Határán hosszú ötven évnek,
Itt vagy közöttünk ünnepelve,
És zeng feléd a hálaének.
Habár az érdem nem kívánja,
Hogy hangos szóval feldicséjék,
Ajkunk ma mégis azt kiáltja:
Szálljon reád minden dicsőség!

Jutalma észnek, szorgalomnak,
Gyümölcsöt termő tiszta élet,
Nyugodt folyásán szép korodnak
Te jól megvítad, mind elérted.
S hogy itt vagy köztünk most szeretve,
Oh, azt köszönd csak önmagadnak.
Bőven ki lett az érdemelve:
E földön ingyen mit sem adnak.

Az élet harcát jól megálltad
A munka tisztos fegyverével,
Mely minden szirten, gáton áthat,
Mivel e földön mi sem ér fel.
Fűzzön virágot ősz fejedre
Nyugodt szívednek öntudatja,
És szálljon áldás életedre
Igen soká, az Isten adja!

Morócz Jenő

EMLÉKSOROK
BUSCHMANN FERENCZ
FÉLSZÁZADOS NYOMDÁSÁGÁNAK
ÖRÖMÜNNEPÉRE
1901 DECEMBER HÓ 15-IK NAPJÁN

NAGYRABECSÜLÉSE ÉS HÁLÁJA JELÉÜL MÉLY
TISZTELETTEL AJÁNlja A SZEMÉLYZET

Szállj le fönséges munka géniusza, nyujtsd az elismerés örökzöld pálmáját a munka e szent, magasztos ünnepén hű bajnokodnak, – áraszd el a dicsőség sugárözönével, a melyből fény árad a magyar könyvnyomtató-művészetre is, melynek emelésén, előbbrevitelén – mint GUTENBERG mesternek érdemes követője – egy félszázad óta lelkesen munkálkodik. A munka nemesét ünnepejük, ki a munkának – ékességül az embernek – oltárt emelt! Tiszta lélekkel, magasztos érzelmekkel s hivatásába vetett mély hittel járult ez oltárhoz és áldozott azon nem szűnő lelkesedéssel, a hosszú évek folyamán csüggedést, lankadást nem ismerő hévvel, szeretettel..

Az idő kereke szüntelen forog... Álljunk meg egy félszázados munkásság határvonánál, pihenjünk meg kevéssé. Méltassuk pályafutását, tegyük elébe a szeretet, a becsülés fonta koszorúját, ki azok sorából került ki, kik bírnak hivatásuk mélyebb érzetével és pályájukon szeretettel, nemes ambícióval csüngenek; kik tudatában vannak az emberiséget szolgáló nemes céljuknak, a melynek elérésében mint könyvnyomtatók jelentékenyen közreműködnek. De egyszermind igyekeznek szép művészetünk nymbuszát emelni, jó hírnevét megtartani.

Valódi férfiak, kik szívüket nemes érzésekkel művelték, lelküket nemes eszményekkel táplálták, kiket egyedül az anyagi jólét nem boldogított.

Szellemük magasba ragadjon bennünket, föléje az anyagiasságnak, – lelkük javait, kincseit tegyük magunkévá.

Szép példájukon lelkesüljünk. Merítsünk belőle emelkedett hangulatot, nemesebb indulatokat. Jellemük fényt hintsen pályánkra, legyen útbaigazítónk, vezetőnk útunkon, melyen annyi a szerteágazó ösvény...

BUSCHMANN FERENCZ életén egy nemes vonás vonul végig: a munka szeretete. Ez kísérte, mint nemes lelkének ideálja, pályája útján.

Hű maradt hivatásához, hű lelke ideáljához.

Nem földi javak szerzése, nem a kényelmes élet serkentették a folytonos, szakadatlan munkára: eszményi javak lelkesítették.

A mai sivár, minden nemesebb törekvést nélkülöző korban ritkán találunk hozzá hasonló szakfőúrkat. Nagy szakismeretei, rendületlen becsületessége kiemelik őt a magyar nyomdászok sorából; őszinte, tiszta jelleme, humánus gondolkozása pedig megszerezte hivatása körén kívül állók, a társadalom minden osztálya elismerését, tiszteletét.

Sokat tett a magyar nyomdászat erkölcsi és anyagi színvonalának emelésén.

Nemes gondolkozásával, ki munkásában munkatársát látja, nagybecsületet, hálás tiszteletet érdemelt ki magának a munka nagy birodalmában.

Félszázad választ el bennünket azon időtől, midőn pályáját megkezdte. Hosszú ötven évnek küzdelmét, fáradságát ismerte meg, de erejét nem törte meg a munka, életkedvét nem szállították alá a bajok.

A munka dicsősége ez! A tisztaság, a becsületesség munkáé, mely nem ismer megalkuvást, nem tűr elcsüggedést, meghátrálást.

Főlemelő, nemesítő e pályafutás története. Tanulságát nyújtja, hogy a minden nehézséget legyőző akaraterő, a híven teljesített kötelesség, a nem lankadó munkakedv nem maradhat eredmény nélkül. S megnyugtatólag, de egyúttal biztatólag hat a mai, az idealizmust félreismerő világban a még nemes eszméknek hódolóknak, hogy az ernyedetlen szorgalom, a férfias munka nem kerülheti el megérdemelt jutalmát. Élete megtanít bennünket, mily sikereket érhet el a hivatásának élő s munkálkodó férfiú, – megtanít, mire képesíti az embert pályájának szeretete.

Az ünnepelt életrajzi adatait a következőkben ismertetjük:

Mint szerény viszonyok közt élő szülők gyermeke (édesatyja, néhai BUSCHMANN GUSZTÁV, annak idején a nyomdász-társadalomnak rokonszenves és köztiszteletben részesült tagja volt), született 1837 november 21-én. A budavári piaristák akkori felsőbb elemi iskolájának hat osztályát kitűnő sikerrel elvégezvén, 1851 december 1-én szedőtanonczul belépett EMICH GUSZTÁV könyvnyomdájába. Fölsimervén a rajzolni tudásnak nagy előnyét szakmájában, szorgalmasan látogatta a rajziskolát, melyet a legjobb eredménnyel végzett. Öt művezető, névszerint: DOBROWSKY, FRITSCH, KÁLDI, WEISZ és URSCHITZ működése alatt tanult; ez utóbbinak ténykedése alatt példás tanulási ideje után az 1856. év első napján segéddé avattott. Tanítómesterei voltak: HUSZKA LAJOS, ki még mai nap is fametsző és néhai HRUSZA JÁNOS hangjegyszedő és volt galvanoplasztikus. Felszabadulása után mint accidens- és hangjegyszedő 1857 március 21-ig működött, mikor is otthagyván tanulási helyét, belépett MÜLLER EMIL-hez (Pester Lloyd-nyomda), hol mint accidens-szedő 1860 május 12-ig, ezen időtől kezdve pedig (22 éves volt!) mint ügyvezető ténykedett 1861 október 12-ig. Innen eltávozva, 1862 április 20-ig HERZ JÁNOS nyomdájában töltötte be az ügyvezetői állást.

Magát szakmájában tökéletesíteni, valamint tapasztalatait gyarapítani külföldi tanulmányútra készült, miért is otthagya állását, 1862 május 1-én Bécsbe utazott. Itteni tartózkodása alatt, hogy megismerkedjék a nagyobb nyomdák berendezésével, több nyomdát meglátogatott. Bécsset elhagyva, Prágán és Drezdán át Lipcsének tartott, a hol már előzetes megkeresésre BROCKHAUS F. A.-nál kapott mint számolószedő (3–3½ tallér heti fizetéssel) alkalmazást. A mellett a magyar korrekturákat is olvasta. Innen Berlinbe ment TROWITSCH ÉS FIA céghez, hol 1863 július haváig mint táblázatszedő működött. Ekkor – Németországot Hamburgon át a Rajnán lefelé körülutazva – szülei folytonos unszolására hazajött. Itthon belépett KERTÉSZ JÓZSEF könyvnyomdájába, hol mint accidenssedő 1864 január 16-ig dolgozott, a mikor mint üzletvezető WODIANER FÜLÖP-höz került. Az e helyen eltöltött egy év után BUCSÁNSZKY ALAJOS-hoz mint ügyvezető szerződött, hol 1871 december 1-ig maradt. Még ugyane hó 10-én egy igen szerényen berendezett kis nyomdát vett meg az úri-utcza 8. szám alatt, mely alapját képezi a ma is ugyanazon helyen fennálló, szélesebb alapokra fektetett könyvnyomdájának.

Működésének megkezdése mint nyomdatulajdonos azon időre esik, midőn a kiegyezés után társadalmunk újjáébredése következett. A föllendülés, mely minden téren mutatkozott, a nyomdászatra fölötte üdvös hatással volt. A lánczra vert sajtó és irodalom föleszmélt és erős fejlődésnek indult. Az eddig üldözött nyomtatott eszme, gondolat napvilágot láthatott.

E kulturális fejlődésben élénk korszaka kezdődött a könyvnyomtatásnak. A fölpezsdült nemzeti élet szellemi szükségletének kielégítésére, valamint a napi élet szükségletéhez tartozó nyomtatványok elkészítésére a fennálló nyomdai intézetek kevésnek bizonyulván, új nyomdavállalatok keletkeztek. Ezek közt volt SCULTÉTY JOZSEFA kisasszony nyomdája is, mely vétel útján BUSCHMANN FERENCZ kezébe került.

Igen szerény körülmények között kezdte meg tevékenységét. Hiszen csakhogy éppen ezer forintja volt, – mit keresményéből takarított meg, – a melyet vállalatába befektetett.

Nemes ambícióval, komoly igyekezettel fogott új munkakörében feladatához. A kezdet nehézségeit legyőzve, lelkes szorgalommal és kitartással párosult szakképzettsége megtermette gyümölcsét. A nyomda, melynek berendezése eleinte egy ócska kis gyorsajtó, egy kis kézi sajtó, egy faprés és körülbelül 12–15 métermázsza betű volt s 4–5 embert foglalkoztatott, folyton fejlődött, gyarapodott. A hiányokat, melyeket az üzlet berendezése körül tapasztalt, pótolni iparkodott; új betűkkel, körzetekkel s egyéb szükséges anyaggal szerelve azt föl.

Fáradhatlan munkálkodásának eredménye volt, mikor üzlete 1882-ben teljes átalakulást ért, a mennyiben gépeit – gázmotor alkalmazásával – erőművi hajtásra rendezte be.

Üzletéből kikerülő munkák már abban az időben is a csín, a jó izlés bélyegét viselik magukon.

Fiatal intézete termékeivel megjelent az 1878-ik évben a Fővárosi Iparoskör helyiségeiben rendezett nyomdászati szakkiállításon, hol is igyekezete, iparkodása kellő méltánylásra talált, a mennyiben »haladásra törekvés« címén díszoklevelet szerzett. Részt vett munkáival a magyarok csoportjában az 1900-ban Mainzban, Gutenberg nagymesterünk születésének 500 éves évfordulója emlékére rendezett kiállításon is.

De fáradhatlan munkásságát s a magyar nyomdász-ipar érdekében, annak fejlesztése körüli törekvéseit figyelemmel kísérték az iparosok amaz előkelő körében is, a mely központi képviselője a magyar iparosságnak. Az Országos Iparegyesület ugyanis, méltánylandó hosszas és sokoldalú tevékenységét, egyik egyesületi ezüst díszérmét e jubileum évében versenyképességért BUSCHMANN FERENCZ-nek ítélte oda.

Nyomdája ma hat nagy gyorssajtóval, két kis amerikai géppel és minden, a szakmához szükséges segédgéppel rendelkezik és 40–50 munkást foglalkoztat. Mily imponáló eredmény ez! Úgyszólván a semmiből! E siker értékéhez járul az a körülmény is, hogy miután semmi-féle állami munkára nem pályázik, üzleti tevékenysége csakis privát-felekre szorítkozik.

Mint üzlettulajdonosnak nem a rideg üzleti szempont szolgál irányadóul, nem vásári terméket kíván nyújtani; minden időben nagy gondot fordított arra, hogy szolid, kifogástalan, magas színvonalon álló munkát termeljen.

A tisztességes verseny elvének hódolva, kiváló pontosság, lelkiismeretesség jellemzik mint nyomdászt, mely tulajdonságok alkalmasak voltak arra, hogy üzletének jó hírneve mind szélesebb körre terjedjen s a melynek eredménye, hogy – lépést tartva a közönség fokozódó igényeivel – állandó üzleti kör létesült körülötte, mely elhalmozza megrendeléseivel. E mellett alkalmazottaival szemben, kiket tisztességes javadalmazásban részesít, a humánus, igazságos főnök.

A szaktársak összesége is az elismerés, a hála soha nem múló érzetével környezi, visszaemlékezve amaz időkre, midőn ünnepeltünk mint közkatona a szaktársak sorában a közért lelkesen s buzgón működött.

Az abszolutisztikus korszakban szomorú idő következett mi reánk, nyomdászokra is. A sajtó lenyűgözve a cenzura által, minden szabadabb gondolkodás és társulási eszme a kormány elnyomási rendszere mellett békóban, a testületi szellem pedig teljesen szunnyadott.

Meg volt ugyan már alapítva segélyező-egyesületünk, de mivel a munkaadók közül került ki vezetősége, a segédek akarata nem juthatott érvényre. A működés és a szervezkedés tere el lévén zárva az egyesület kebelében, nem kínálkozott alkalom a továbbfejlődésre. Más helyütt törekedtek tehát a nyomdász-testületi szellem fölébresztésére, meghonosítására teret találni.

Realisztikus eszmék uralkodtak azon időben, nehéz munka volt ideális fölfogású mozgalmat megindítani.

Mégis néhány szaktárs, áthatva a nyomdász-társadalmi szellem megjavítására irányuló nagy eszmétől, valamint az önképzés terén tapasztalt nagy visszamaradást, mulasztást helyrehozni, pótolni, – egy önképző-egylet alapítását tűzték ki célul.

E lelkes férfiak elsői közt találjuk BUSCHMANN FERENCZ-et, ki a nemes ügy iránti lelkesedéssel, szíve egész melegével – egy jobb jövő eljövételének hirdetésével – öntudatra ébresztette és munkára serkentette az eddig tétlen szaktársakat.

Lelkes szózatuk nem hangzott el a semmisségben, visszhangra talált a szaktársak lelkében, kik örömmel csoportosultak a vezetők köré és megalapították a pest-budai könyvnyomdászok önképző-egyletét.

A társulás, a szakszervezkedés napja tehát feltűnt, hajnalodott...

El volt készítve az út, a melyen az önképzés megindult. Az egylet a nyomdászipar fejlesztése mellett jobb és rendezettebb nyomdai viszonyok megteremtéséért mind nagyobb tevékenységet kezdett kifejteni; az innen a segélyező-egyesületbe vitt szabadabb szellem ott is jó hatással volt, a mennyiben a vezetés idővel teljesen a segédek kezébe került, az egyesület működési köre pedig mind tágabb térre terjeszkedett, míg végre – az önképző-egylet tíz évi fennállása után – a két egylet egybeolvadását eredményezte.

Az önképző-egyletnek az 1865-ik évben történt alapításától kezdve 1869 végéig BUSCHMANN FERENCZ volt elnöke, melynek ügyeit kötelességteljesítéssel, ügybuzgalommal és sikerrel vezette. Az 1869-ik évben Bécsben tartott II. nyomdász-gyűlésre a szaktársak bizalma BÖHM BÉLÁ-val őt küldte ki a pesti nyomdászok képviselőjében.

S mikor a nemes eszmék szószólója, a szakirodalom egyik előőrse: a Typographia 1869 május 1-én az önképző-egylet kiadásában megindult, a szerkesztői tisztséget vele töltötték be. A nagy 4-rétben, félíven, havonta háromszor megjelenő lapot, mely az Athenaeum-nyomdában készült, negyedévig szerkesztette, mikor is a szerkesztést SAUERVEIN GÉZA jóemlékű kollégánknak adta át, mivel – mint búcsúszavában hangsúlyozza – üzleti, valamint az egylet körüli sokféle teendői a továbbszerkesztést lehetetlenné teszik.

Igen, mert elfoglaltsága daczára nem vonta meg működését az 1862-ben alapított nyomdászok segélyező egyesületétől sem. Ez egyesületnek különösen az 1869-ik évben megnyilvánuló nagyobb tevékenységében, mely főleg az alapszabályok megváltoztatására irányult, BUSCHMANN FERENCZ mint egyleti ellenőr – ki az egyleti könyvek vezetésével lévén megbízva, így teljes tájékozottsággal birt az egyesület működését illetőleg – jelentékenyen közreműködött.

Az 1871-ik évben a segélyegyesületi tagok bizalma az elnöki székbe emelte, mely tisztséget, miután félévig viselé, elfoglaltsága miatt nem volt hajlandó továbbra elfogadni.

Egyesületünk azóta örvendetesen nagyot haladt, erejében folyton gyarapodott, fényes anyagi és erkölcsi eredményeket ért el. A mint ők fiatalon, tele reménnyel, lelkesedéssel egy szebb jövőnek képét festették, valóra vált. Nem feledkezünk meg azon szaktársakról, kik a mag elhintői voltak, melynek gyümölcseit mi élvezzük, áldásait mi érezzük.

Ünnepeltünk méltó emléket állított magának e téren tett nemes működésével!

Kedves és jellemzésüknél fogva becses adatokkal járul ünnepeltünk életrajzához a magyar nyomdászati szakirodalomnak egy régi, érdemes művelője: Firtinger Károly a következő sorokban:

»A jó BUSCHMANN bácsinak multbani tevékenysége mindenki előtt a korosabbak közt eléggé ismeretes, semhogy újat lehetne arról írni; nyitott könyv volt az, egyéni jelleméhez hasonlóan. A mit tett, őszinte jóakaratból, az ügy iránt való tiszta lelkesedésből, önzetlenül cselekedte...

Az a végtelen jószívűség, mellyel kollégáival szemben viseltetett, lehetőleg még fokozottabb mérvben nyilvánult részéről a magánéletben, a társaságban, a kedélyes szórakozásban. Igen, a szolid multságban is derekasan megállotta helyét BUSCHMANN bácsi, a társaságát nagy kedvvel felkereső ismerősei körében, dal és zene mellett.

Az ezelőtt harmincz és néhány évi nyomdász-társadalomnak volt két Dioszkurus-párja: az egyik ÁCS MIHÁLY és SZABÓ ELEK, a másik a mi BUSCHMANN bátyánk és BÖHM BÉLA;

elválaszthatlanok voltak ők, de míg az előbbiek az életnek inkább komolyabb oldalát gondolták figyelembe veendőnek, addig BUSCHMANN és BÖHM örökké derűs hangulatban éltek világukat, derűt hozva mindenfelé, a merre megjelentek.

Jó »Vereinsmeier« volt annak idején BUSCHMANN; elvállalt kötelességeinek híven és örömmel felelt meg. De a mi aztán a nyomdász-társadalom körén kívül esett, az Hekuba volt neki, azzal ő nem törődött. Így őt magát nem is látjuk a társadalmunkat olykor-olykor mélyebben izgalomba hozott elvi harcokba beleártani; a rideg elvekért való pártharcoknak nem volt ő soha embere. Hosszú időre visszamenő emlékezetemben csak egy esetet tudok, hogy BUSCHMANN nevét láttam volna egy határozott pártprogram alatt. Ez 1869-ben volt, mikor a fővárosi munkásnép kezdett életre ébredni. Ez ébredés első színhelye – lehet mondani – a nyomdászok önképző-egylete volt. Itt már 1868-ban szálltak egymással szembe a Lassalle elveit hirdető a Schultze-Delitzsch önszegélyző eszméit vallókkal. Utóbbiak közt ott volt SZÖLLŐSY MIHÁLY-on kívül BUSCHMANN és a tőle elválaszthatlan BÖHM BÉLA, míg a lassalleánusok élén HIRSCH LIPÓT, IHRLINGER ANTAL, ZÁHONYI ALAJOS és mások állottak. Zajos volt amaz időben az élet a nyomdászok egyletében, de nem csalódom, ha azt hiszem, hogy BUSCHMANN és BÖHM nem annyira egyéni meggyőződésből, mint inkább mások unszolására léptek a schultzeisták táborába, hogy ezek is tudjanak néhány hangadó nyomdász-nevet felmutatni. A munkások két tábora közt csakhamar összecsapásra került a dolog. A Schultze-Delitzsch-pártiak 1869 február 26-ára hirdettek alakuló közgyűlést az üllői-úti Köztelekbe, mire a lassalleánusok rögtön készen voltak a tervvel, hogy a meggyőződésük szerint a munkásosztály emancipálására elégtelen önszegélyzési törekvéseket meghiusítják, a mit meg is tettek olyformán, hogy tömegesen megjelentek a gyűlésteremben és megakadályozták a megalakulást. Ezzel véget ért a Schultze-Delitzschet követő mozgalom a magyar munkások közt.

BUSCHMANN – úgy gondolom – nem igen bánkódott pártja bukásán...

Ez volt a mi BUSCHMANN-unk régente, ezelőtt harmincz évvel.

Azonban aligha csalódom, ha azt hiszem, hogy az a kipróbált szívjóság, melyet szaktársai iránt akkor táplált, ma is épp oly hévvel lakozik benne és nem is fog elaludni egészen utolsó lehelletéig.«

Társadalmi téren is, a mennyire üzleti elfoglaltsága megengedi, örömmel fáradozik.

Működését igénybe veszik a nyomdaipar érdekeinek megvédésére alakult Budapesti Könyv- és Könyvmdafőnökök Egyesületének ügyei, mely egyik alapítóját tiszteli benne. Alapítása óta alelnöke s mint ilyen, példás buzgóságot fejt ki. Működése ez egyesület kebelében oda irányul, ama meggyőződéstől áthatott, hogy a főnök és munkása között kölcsönös becsülés által jó viszony tartassék fenn. Egyéniségéért, pártatlanságáért, tapintatos eljárásáért, midőn az árszabály közösen történő megállapításánál a főnökök részéről mint küldött volt jelen, mikor is a tanácskozásokat mindkét fél megaláztatására vezette, úgy a munkaadóknál, mint az alkalmazottaknál egyenlő népszerűséget vívott ki magának s mindenek tiszteletét meg tudta szerezni.

Szakértelme- s lelkiismeretességeért véleményét, tanácsát szívesen veszik igénybe és számos esetben döntő elhatározású volt.

Tevékenységet bizonyítja ama számos tiszteleti állás, melyet polgártársai bizalma folytán visel. Mint a főváros belvárosi választmányának tagja, humánus gondolkozásáért, nemes szívéért a szegényügy előadói tisztét viseli.

S nemcsak szakkörökben, de a társadalom egyéb osztályaiban is népszerűvé teszik őt személyi tulajdonságai. Kellemes társalgása, szíves modora, szelíd lelkülete mindenütt, a hol csak megfordul, magának nyeri a szíveket.

Baráti körben, hol vidám kedélye, szellemes társalgása a társaság központjává teszik, föl-fölcsillan jóízű humora, mely őt oly vonzóvá, oly szeretetreméltóvá teszi. Egyszerű, őszinte jelleme varázslatát érezhették mindnyájan, kik közel kerültek hozzája.

S ha örömnepén oly lelkesen, oly bensőséggel ünnepeljük mi alkalmazottai, nemcsak mint humánus, jóindulatú főnököt tiszteljük, de – mint a kiknek alkalmuk van a sok évi érintkezés által jóságos lelkébe, nemes szívébe bepillantást nyerhetni – nagyrabecsüljük őt mint munkást, mint társunkat a munkában. Nem él jobb helyzete előnyeivel, hanem ma is oly fiatalos hévvel, élénk munkakedvvel, mint azelőtt régen, fárad, dolgozik személyzetével napestig.

Rendes napi körútja a nyomdában, mindenre kiterjedő érdeklődésével, mellyel nem kerüli ki figyelmét a munka legapróbb részlete, s a mellyel ily alkalommal az egyes munkák készüléséről informáltatja magát, a gondos, lelkiismeretes főnökre vall. S ha ilyenkor a készülő munkán szépészet vagy szabályszerűség szempontjából kifogásolni valót vagy hiányra talál, nem rideg szavakkal, hanem az ő sajátos szíves modorában teszi meg figyelmeztetését, – telve jóakarattal szolgál tanáccsal, fölvilágosítással. Mint szaktárs, mint barát igyekszik az évek során át szerzett tapasztalatait, szakismereteit munkásaival közölni, tudása szellemi kincseiből másoknak is juttatni.

Jóakarója, támogatója volt mindenkor munkásainak; saját érdekeit mindig összhangzásba tudta hozni a munkás jogos kívánalmaival.

Árjavítási mozgalmak idején is a becsületos, jóakaró munkaadót találjuk benne. Mint főnök mindig az elsők közt volt, kik a munkások méltányos kívánságait figyelemre méltatták, – eljárásával a tisztességes munkaadó példáját mutatva a rideg tagadás álláspontjára helyezkedő főnöktársainak. Üzletében tökéletes a harmónia munkás és vezetőség között, – szinte családias.

Gondos figyelemmel kíséri a pályájuk iránt lelkesülő, törekvő munkásait, sikereikben velük örvend, velük lelkesedik.

Egész sorát a jó szakmunkásoknak nevelte már föl üzletében; az onnan a világba lépettek szeretettel gondolnak vissza az e helyen eltöltött időre.

Hogy élete oly zavartalan örömben, derült nyugalomban, harmonikusan telik, ahhoz igen sokban boldog családi élete járul. Ha üzleti gondjai napról-napra fölmerülő apró bajaival fáradttá is teszik, ha az élet prózája olykor-olykor lehangolólag is hat kedélyére: a békés családi otthon melegénél, a szívek összhangjában új tápot nyer a munkálkodásra; a szeretet, a gyöngédség, mely szeretteitől körülveszi, jótékony hatással van lelkületére. A békés családi élet az a csodaerejű forrás, melytől az élet küzdelmeiben elfáradt lélek új erőt nyer, benne megtisztulunk, megneemesülünk.

Nemes lelke ideáljait így tudta megőrizni, mélyen érző szíve így maradt eszményeinek oltára.

Első hitvesét, szül. FLEISCHMANN HENRIETTÁT, kivel 1864-ben lépett frigyre és 1¾ évig a legboldogabb házasságban élt, korán elszólítá mellőle az Úr, árvaságban hagyva egyetlen gyermekét, IRMÁ-t. Szeretett hitvese elvesztése fölött érzett bánatához gyermeke nevelésének gondja is járult.

Gyermekének második édesanyára, magának egy női erényekkel megáldott hitvesre talált WURCZ KRISZTINÁ-ban, kit 1874-ben vezetett oltárhoz.

E páratlan szívjóságú és áldott lelkű nő, mint férjének hű és méltó osztályrészese, a hitvesnek mintaképpül szolgáló gyöngéd szeretettel, odaadással hű kísérője élete útján. Négy leánygyermek származott e boldog házasságból: ILONA férj. SZMIK GYULÁNÉ, JOLÁN, KRISZTINA és FRAN CZISKA. Első nejétől származott leánya neje HEREIN MÁTYÁS-nak.

A szép és nemes eszmékért hevülő lélek kelt életre, a családfő leküzdhetetlen tanulási kedve és munkaszeretete plántálódott át és erősödött meg fiatal lelkükben, midőn – fölfegyverzendő magukat azon eszközökkel, melyekkel az élet viszontagságai között megállhassák helyeiket – mindegyikök tanítónői oklevelet szerzett.

Két unokája is hozzájárul, hogy életének napjai boldogságtól aranyozottak legyenek.

A legmélyebb tisztelettel és őszinte nagyrabecsüléssel hajolunk meg ez örömnepén, midőn a családfő hivatása aranylakodalmát üli, e ritka, a családi életet oly szentté avató család előtt, – hiszen imádottjai ők az ünnepelemek; szeretetreméltóságukkal, leereszkedő, kedves modorokkal pedig hálás lekötelezettjeikké tettek bennünket, kik szerencsések lehetünk őket ismerni.

... Az évek hosszú sora vonult el szemei előtt. Lelkét jóleső érzés töltheti el, hogy életét nemes czélokra szentelte GUTENBERG zászlója alatt.

Czélhoz ért.

Ha most visszatekint a multra, a melynek édes-bús emlékei meg-megújulnak emlékezetében és mérlegeli a hatást, mely munkája eredménye: nyugodt lélekkel lehet.

Dolgozott pihenést nem ismerő munkássággal, mely meg is érlelte gyümölcseit.

Azonképen, hogy áldást vetett, úgy munkájával áldást aratott.

Élete szép lapot képez a magyar nyomdászat történetében.

Büszkeségünk ő; mint munkás, mint közkatona egyik előharcos volt a nyomdász-társadalom újjáébredése idején; tett, fáradott az összesség érdekében, – mint munkaadó pedig, ki meleg szívvel viseltetik volt kollégái irányában, birja főnöktársai tisztelete, rokonszenve mellett a mi, munkások, igaz nagyrabecsülésünket, szeretetünket és tiszteletünket.

Lelkes örömmel, szíves szeretettel fordulunk feléje örömnepén, ki jobb a jónál, nemesebb a nemesnél.

Ha van becses, ha van drága jutalom számára: úgy szívünk szeretete, elismerése az.

Mindnyájunk üdvözlete felé száll, mindnyájunk hó óhaja a Gondviseléshez ebben egyesül: díszítse sokáig, nagyon sokáig a köztisztelet s érdemei zöld koszorúja mellett az öregség ezüst koszorúja, mint jutalma egy nemes munkában eltöltött életnek!

Éljen BUSCHMANN FERENCZ!

ifj. Aigner Antal